

mine, ostende, quem elegeris. Ipse Christus, *Ioann.* 10. 1., dixit: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, fur est et latro; qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.* — Iterum *Ioann.* 13. 16.: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* — Rursus *Luc.* 10. 2.: *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Illi igitur qui non sunt vocati a Deo, se intrudunt, et ipsi sunt, de quibus ait Dominus per *Jeremiam* 23. 21.: *Non mittebam prophetas, et ipsi currebant.* — S. Lig. n. 802.

532. — II. *Signa divinae vocationis* ad statum ecclesiasticum praecipua sunt sequentia: scientia conveniens, probitas vitae, recta intentio, seu desiderium vacandi divinae gloriae et saluti animarum. — S. Lig. *ibid.*

Qui sine vocatione ex talibus signis explorata in sacrum ministerium se intrudit, non potest a magna praesumptione, et forte a gravi culpa excusari, cum magno damnationis periculo se exponat. Maiori autem periculo se committunt Episcopi, qui non vocatos ad Ordines sacros promovent, ex illo *Apost.* 1. *Tim.* 5. 22.: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Hinc in *Iure can.* cap. *Nullus*, praescribitur, ut *nullus ordinetur nisi probatus fuerit.*

533. — QUAER. *Quid agendum Episcopo, ut candidatos ad sacros Ordines satis probet?*

Resp. Sic S. Liguorius *ibid.*: *Ad hanc probationem ab Episcopo exquirendam, non sufficit quod ipse nihil mali noverit de ordinando, sed debet fieri certus de eius positiva probitate, iuxta sublimitatem gradus ad quem ille inhiat ascendere... Qua de re Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione Parochorum, qui humanis ducti respectibus in huiusmodi attestationibus concedendis facile Clericis indulgent, ne in se attrahant eorum odium, eorumque propinquorum; sed insuper ab aliis fide dignis, capta secreta informatione, certi fieri debent, non solum quod initiandus non sit malus, ... sed etiam quod sit positive bonus, scilicet quod vitam agat spiritualem, sit assiduus in Ecclesiis, Sacramenta frequentet et orationem, vitat a saecularibus segregatus, sociis morigeris comitetur, studio vacet, modesta utatur veste, etc.*

Vide alia plura de obligationibus Clericorum in Tractatu de Statibus, scilicet de caelibatu V. 1. n. 989. seq.; de gestatione habitus, et tonsurae n. 995. seq.; de recitatione Officii divini n. 1000. et seq.; etc. etc.

TRACTATUS DE MATRIMONIO

Matrimonium dicitur a matris *munere*, (*) ut habent *communiter* Thh. cum S. Thom.; quia in hac societate praecipuae partes ad matrem pertinere videntur. Matrimonium appellatur etiam *coniugium* a communi iugo, cui vir et mulier subiiciuntur. Item vocatur *nuptiae* vel *connubium* a verbo *nubere*; quia sponsae olim velabantur, cum viris traderentur. Item dicitur *consortium*, quia vir et mulier communem sortem habent.

Magno opere iuvat instruere fideles de matrimonii excellentia et sanctitate, virtutem tamen continentiae, ut par est, multo magis extollendo.

Agendum 1° de sponsalibus; 2° de bannorum proclamatione; 3° de natura et proprietatibus matrimonii; 4° de eius materia et forma; 5° de eiusdem ministro et subiecto; 6° de impedimentis matrimonii; 7° de matrimonii irriti revalidatione; 8° de coniugali debito.

CAPUT I.

DE SPONSALIBUS

1° De natura; 2° de effectibus; 3° de dissolutione sponsalium.

ARTICULUS I. — DE NATURA SPONSALIIUM

534. — DEFINITIO. Sponsalia sunt promissio deliberata (scilicet cum deliberatione (1) sufficiente ad peccatum mortale), mutua (2)

(*) Dic potius a *matre*: nam desinentia *monium* non est nisi suffixum quoddam, ut in vocibus *patrimonium*, *vadimonium*, *testimonium* etc. ut ideo nomen sit simplex, non compositum ex *mater* et *munus*.

(1) Quod sufficiat deliberatio, quae satis sit ad peccandum mortaliter, alii affirmant, negantque alii apud Bonacinam (*De matr.* q. 1. punct. 4. n. 4.) ac Sanchez (*lib.* 1. disp. 16. n. 15.), et in his est S. Thomas

(*Suppl.* q. 43. art. 2. ad 2. vel in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 2.). Utramque sententiam haud aegre conciliabis eadem ratione, ac conciliantur DD. specie tenus dissentientes, an ad voti validitatem satis sit deliberatio, quae sufficit ad mortale peccatum. Qua de re Vid. Vol. I. n. 320. *cum not.*

(2) Si promissio *mutua* non sit, sed alterius tantum partis, non erit contractus *sponsalium*, qui est *oneratus*, et ultro citroque obligans ex iustitia, sed contra-

et signo sensibili expressa (3) futuri matrimonii inter personas habiles.

Divisio. Distinguuntur sponsalia:

1° *Ecclesiastica* seu *solemnia*, vel *privata*, prout vel in facie Ec-

etus simplicis *promissionis*, qui est *gratuitus*, et obligans ex mera fidelitate, si altera pars promissionem acceptaverit. Exemplum praebet S. Antoninus (part. 3. tit. 1. cap. 18. §. 3.) in eo, qui dixerit: *Do fidem meam...*, et *unum duosve menses aut annos aut tempus in omne expectabo, paratus tibi nubere, si velis*. Altera autem pars acceptare promissionem potest, et libera interim permanere, ut habito consilio oblata sibi sponsalia vel admittat vel reiiciat. Dixi: *oblata sponsalia*; haec enim quaedam est sponsalium contrahendorum promissio; quae, ut advertit Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 1. n. 49.), *quamvis obliget ad sponsalia contrahenda, et videatur esse promissio matrimonii, saltem mediate, nomen tamen sponsalium non meretur, et ideo nec publicam honestatem, aliosve effectus sponsalium proprios parit, sicut promissio venditionis non est venditio, neque titulum in alium transfert.* — Vid. Sanchez (*de Matrim.* lib. 1. disp. 5. n. 7. et seqq.).

(3) Dicitur, *signo sensibili*, idest quovis exteriori signo, quo id exprimitur, in quod quisque contrahentium consentiat, et quid acceptetur, atque ex mutua acceptatione alteri nota fiat, ut contractus evadat absolutus. Non ergo necessaria sunt verba, quae nec proferri a muto, nec audiri a surdo possent, inter quos tamen et sponsalia et matrimonium contrahi possunt, ut ex *C. Cum. apud. 23.* et *C. Tuae 25. De Sponsalibus* constat. Secus dicendum, ut notat Sanchez (*De Matrim.* lib. 1. disp. 8. n. 13.), de eo, qui surdus simul et caecus a nativitate sit; neque enim potest aut verba audire cum sit surdus, aut alia signa percipere cum sit caecus; atque adeo, quid sit matrimonium, edoceri non potest, nisi forte nova quadam arte erudiri et doceri queat.

Necesse tamen non est, ut consensus significetur ab ipso contrahente, aut ipso praesente, sed contrahi potest inter absentes vel per internuntium, vel per epistolam (*L. In sponsalibus 18. ff. De Sponsalibus*), vel per Procuratorem (*C. Procurator 9. De Procuratoribus in VI.*); qui tamen 1° habere debet mandatum *speciale ad contrahenda sponsalia* et quidem cum determinata persona; 2° mandatum exequi per se ipsum debet, nisi expresse facultatem acceperit alium sibi substituendi; 3° quo tempore Procurator mandatum exequitur, oportet ut hoc a Mandante non sit revocatum: nam alias (quae est praerogativa contractuum matrimonialium propria) invalide contrahit, licet nec ipse nec altera pars sit revocationis conscia.

Adeo autem necessaria est consensus per aliquod signum expressio, ut taciturnitas ad oblatas sibi nuptias nullatenus sufficiat. Quamvis enim matrimonium reeenseatur inter causas favorabiles, in quibus (*Reg. iuris 43. in VI.*) *tacens videtur consentire*; at cum *certa persona* contrahere nocivum esse potest. Vide Schmalzgr. (lib. 4. tit. 1. n. 58.) et Sanchez (*De Matrim.* lib. 1. disp. 23. n. 7.). — Excipe sponsalia, quae parentes contrahant pro filiis, sive praesentes hi sint, sive absentes; si enim, re cognita, non contradixerint, ipso silentio eos tacite consentire ex iure praesumitur. Ita expresse in *C. unic. §. 2. De despons. Impuber. in VI.*: *Ex sponsalibus, quae parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint vel tacite, ut si praesentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur iustitia publicae honestatis. Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes et etiam ignorant eadem sponsalia post*

clesiae, id est coram Parocho (4) et testibus celebrantur; vel privatim solo contrahentium consensu, aut coram parentibus in media familia perficiuntur.

scientes ratificaverint tacite vel expresse: alias ex sponsalibus contractis a parentibus pro filiis nec ipsi filii obligantur, nec publicae honestatis iustitia inde surgit. Ad quae sunt plura advertenda.

Ac 1° ex *communissima* sententia (Vid. Sanchez, lib. 1. disp. 23. n. 7. et S. Alphonsus, lib. 6. n. 839.) nomine *parentum* unice veniunt *pater* et *mater* non vero *tutor* ac *curator*, aut quivis alius consanguineus seu cognatus. Rationem bene reddit Schmalzgr. (lib. 4. tit. 1. n. 67.), *quia contractus matrimonii et sponsalium de iure naturali et divino ita est personalis, ut nemo, etiam pater, eo iure praestare possit pro filio, nisi speciale ab eo mandatum habeat: atque adeo si parentum consensus iunctus cum taciturnitate filii, sponsalia praesumpta facit, hoc habetur ex dispositione et praesumptione iuris positivi tantum: porro cum haec dispositio iuris positivi sit restrictiva iuris naturalis, non debet extendi ultra casum in iure expressum; extenderetur autem, si hoc procederet etiam in tutoribus, curatoribus, fratribus, cognatis, etc.* Vide etiam Diana (tom. 2. Tr. 6. Res. 32.).

2° Non refert, num filii legitimi sunt, an illegitimi, aut etiam emancipati. Neque enim in textu allegato fit eiusmodi discrimen; et licet ex iure civili non appellentur filii, qui ex damnato concubitu nascuntur, tamen haec in re potior est consideratio *naturae*, quam iuris civilis: ratio autem, quae petitur a natura, non minus pro illegitimis et emancipatis pugnat, cum etiam in hos ingens praesumatur parentum amor.

3° Quod in textu dicitur, valere sponsalia a parentibus contracta pro filiis etiam absentibus, si hi postea scientes illa

expresse vel *tacite* (qui tacitus consensus seu ratificatio satis arguitur *si non contradixerint*, ut prius inquit idem textus) *ratificaverint*, intelligendum est, si non contradixerint, quando parentes ipsi vel coram per se, vel per nuntium aut epistolam ea de re certiores filios fecerint. Nam si alii praeter parentum mandatum id filiis referant, nulla subest causa, cur, si reclamare forte velint, dissensum suum exprimere debeant; quippe non tenentur animum suum cuique aperire; et ideo silentium nullo modo tunc consensum indicat.

4° Denique quod taciturnitas filiorum in praedictis adiunctis aequivaleat consensui, recte monet S. Alphonsus (lib. 6. n. 838.), id procedere solum quoad forum externum, cum eiusmodi consensus sit mere *praesumptus*: ad sponsalia autem requiritur consensus non mere praesumptus, sed verus et naturalis. Hinc si reipsa contingat, ut filius tunc taceat quidem vel ob reverentialem metum vel aliam ob causam, interiori tamen animo dissentiat aut etiam mere negative se habeat; in foro interno, in quo creditur dicenti tam contra se, quam pro se, exterior praesumptio nullum effectum habet, atque adeo sponsalia nulla sunt, et eiusmodi poenitenti potest Confessarius dicere, eum iis sponsalibus nequaquam obligari. Imo neque in foro externo ea valebunt, si v. gr. puella dissensum suum probaverit; quod fieri per coniecturas aliasve praesumptiones, aut in harum defectu per iuramentum poterit. Vid. Schmalzgr. (lib. 4. tit. 1. n. 63.).

(4) Solet quidem parochus, antequam ad proclamationes deveniat explorare voluntatem seu consensum contrahentium de futuro matrimonio. At prudenter cavere solet, ut horum singulos seorsim inter-

2° *Absoluta* vel *conditionata*, prout absque ulla conditione, vel cum aliqua conditione adiecta fiunt.

535. **Principia.** — I. Ad validitatem sponsalium requiruntur conditiones omnes in definitione contentae, ita ut si una earum deficiat, contractus sponsalium nullus sit habendus (5). Ratio patet ex dictis de natura contractus, tom. I. n. 754. et 772.

roget, nec tunc testes solet adhibere. Ratio prudentis huius cautela est, ne si simul sponsi coram paroco adstent etiam cum testibus, potiusquam de matrimonio futuro evadant sponsalia de praesenti.

(5) Cum A. nihil addat de postrema conditione, quae requirit *personas habiles* nonnulla de hoc praestat subiicere

Illae itaque personae ad sponsalia sunt iure habiles, quae et *valide* et *licite* possunt matrimonium contrahere, ideoque e contrario inhabiles dicuntur, quae contrahere nequeunt aut valide aut saltem licite: quod quidem dupliciter esse potest, nempe vel quia generatim inhabiles sunt ad actum humanum, vel quia inhabiles sunt ad hanc specialem promissionem. Postremum hoc continget, quando impedimentum intercedat aut *dirimens*, aut etiam *mere impediens*: et de his inferius suo loco dicitur: inhabilitas vero generatim ad actum humanum provenire potest vel ex defectu aetatis, vel ex inopia iudicii. De his modo nonnulla.

Cum ergo ad valorem contractus necesse sit, ut contrahens uterque sit sui compos, usumque rationis habeat, proinde, si alteruter sit insanus, sponsalia nulla erunt. Confirm. ex Cap. *Dilectus* 24. *De Sponsalibus*. Insani tamen nomine hic non veniunt homines quidam stupidiores, sicut nec quidam semifatui, quibus rectus rationis usus quoad quaedam dumtaxat deficiat, quoad reliqua vero nequaquam. Advocanda nempe est regula generalis, capaces huius contractus esse, qui tantum habent de usu rationis, quantum ad letaliter peccandum satis est. Conf. Sanchez (*De Matrim.* lib. 1. disp. 8. n. 15. seqq.), qui insuper

idoneam rationem suppeditat iudicandi de iis dementibus, qui lucida habent intervalla. Quod de insanis dictum est, aequae valet de eo, qui tempore ebrietatis contrahat; quippe consensu libero ac debita deliberatione ebrius caret. Neque sufficit, quod ebrius voluntatem contrahendi sponsalia aut matrimonium prius habuerit, dum sanae mentis erat. Nam contractus ipse debet esse actus humanus, insuper cum contrahentes matrimonium sint ministri Sacramenti, id praesentem rationis usum requirit.

Quoad habilitatem autem ratione aetatis, communis Thh. et Canonist. sententia est ad sponsalia *regulariter et per se loquendo* requiri ac sufficere septennium completum. Illa enim perfecta deliberatio, quam onerosus huiusmodi contractus exigit, ordinarie et regulariter non adest ante hoc tempus, adesse vero solet septennio completo. Confirm. ex iure Can. *C. litteras* 4., *C. Accessit* 5. *C. Ad dissolvendum* 13. *De Despons. Impub. et C. Unic. eod. tit. in VI.*

Dictum est, *regulariter et per se loquendo*; ex communi enim Thh. et Canonist. sententia (Vid. Ferraris *Bibl. V. Sponsalia* n. 15.) etiam ante septennium valide contrahentur sponsalia, si malitia et prudentia suppleat aetatem scilicet si sufficiens eluceat usus rationis ad deliberandum et simul contrahentes id, quod agitur, satis intelligant. Vide Sanchez (*De Matrim.* lib. 1. disp. 16. n. 9. seqq.). Contra vero etiam completo septennio invalida erunt sponsalia, si nondum adsit debitus rationis usus. Hinc S. Thomas (*Suppl.* q. 43. art. 2. ad 7.): *Melius est, quod determinetur*

II. Sponsalia valent eodem modo, sive sint *solemnia* seu *ecclesiastica*, sive sint *privata* seu *clandestina*, quia consensus duorum sufficit ad

secundum conditionem contrahentium: quia in quibusdam magis acceleratur usus rationis, quam in alio. Septennii ergo aetas iuribus praescribitur mere ad praesumendum prudenter ex iis, quae communiter solent accidere, adeo ut, nisi contrarium appareat, nec valida censeantur sponsalia contracta ante septennium, nec invalida post expletum septennium celebrata: ideoque valida non habeantur sponsalia ante septennium, nisi probetur contrahentes esse doli capaces; septennio autem expleto habeantur valida, nisi probetur illos nondum capaces doli extitisse: atque ideo in dubio standum pro eo, quod lex praescribit.

Caeterum quamquam sponsalia puero- rum, qui perfectum rationis usum adepti sint, ex SS. Canonibus valida habeantur, et ideo impedimentum, quod dicitur *publicae honestatis iustitia*, inducant; tamen ut aetatis infirmitati prospiceretur, nonnulla de iis Ecclesia specialiter decrevit (Vid. *C. De illis* 7. *De Despons. Impub.*), nimirum 1° si uterque contrahens maior quidem est septennio, sed impubes; nemo eorum resilire ante pubertatem, sed reclamare seu dissentire solum adeptus pubertatem potest. Quod sapientissime cautum est. Ut enim advertit Covarruvias (*Epit.* lib. 3. *Decretal.* cap. 5. §. 1. n. 1.), *impuberes propter aetatis fragilem constantiam saepe contraherent, ac saepe a contractibus dissentirent... Ex ea autem inconstantia... in infinitum multiplicaretur impedimentum publicae honestatis pro numero sponsalium.* — 2° Etiam si contractus fuerit inter puberem et impuberem, hic, cum ad pubertatem venerit, potest resilire. — 3° Non tamen potest resilire, qui pubes iam erat (quae textus Canonici sententia praepostere ab eo, qui rubricam cit. Capituli inscripsit, redditur per haec

verba: *Ille, qui primo fit pubes, alterum expectabit*: quod falsum est; ex communi enim sententia quisquis contrahentium primo pubes fiat, statim reclamare potest, nec tenetur expectare alterius pubertatem: vide Covarruv. l. c.). — 4° Si ille, qui prior ad pubertatem venit, non reclamet, sed expectet alium, hic nihilominus, cum et ipse ad aetatem puberem pervenerit, potest reclamare ac dissentire.

Et haec quidem iuris dispositiones aequae valent sive hi expresse voluerint solum sponsalia contrahere, sive sponsalia contraxerint tantum *virtualiter*; videlicet cum ex iuris dispositione (Vid. *C. Tuae nob. fin. De Despons. Impub.* et *C. unic. §. 1. eod. tit. in VI.*), quando vel duo impuberes, in quibus malitia non suppleat aetatem, vel impuber cum pubere contrahant sponsalia non de futuro, sed *de praesenti*, hic contractus non valeat pro matrimonio, ad quod inhabiles sunt, sed ex interpretatione iuris solum pro sponsalibus *de futuro* (nisi forte expresse tantum intenderint matrimonii vinculo se constringere, ut advertit Sanchez lib. 1. disp. 21. n. 3.); quaecumque dicta sunt de iure resiliendi a sponsalibus expressis, cum ad pubertatem pervenitur, eadem prorsus et in posteriori hoc sponsaliorum modo valent. Et hic insuper fac advertas, antiquum hoc ius de matrimonio clandestino ab impuberibus contracto, quod in sponsalia transeat, correctum seu abrogatum a Tridentini decreto circa matrimonia clandestina non fuisse. Et in hanc rem Sanchez (*De Matrim.* lib. 1. disp. 21. n. 5.) memorat Declarationem Cardinalium ex relatione Petri De Ledesma. Quam quidem (nisi forte alia sit) sic refert Pignatelli (*Consult.* tom. IX. Cons. 133. n. 46.): *Quaerebatur, an matrimonium per verba de praesenti per puberem et impuberem contractum clandestine,*

verum contractum; nec unquam Ecclesia irritavit sponsalia privata. Imo nunc in plerisque locis sponsalia solemnia in desuetudinem abierunt.

III. Sponsalia inita sub conditione *de praesenti* hic et nunc valent, si conditio sit verificata; si autem sub conditione *de futuro* contrahantur, valebunt statim ac conditio adimplebitur, absque novo consensu contrahentium, modo neuter consensum antea datum revocaverit. Interea vero contrahentes tenentur ad exspectandum conditionis impletionem, si honesta sit.

IV. Quando verba vel signa sunt dubia, in foro conscientiae standum est intentioni contrahentium, si de illa constet: in externo autem, communi intelligentiae et sensui verborum. — S. Lig. lib. 6. n. 840. (6).

336. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *An valeant sponsalia ex metu gravi contracta?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia matrimonium ex metu gravi contractum nullum est, ut ex iure canonico constat, et infra explicabitur, n. 747. Ergo eo ipso nulla esse debent etiam sponsalia ex tali metu inita. — S. Lig. n. 844. (7).

non servata forma a Concilio tradita, resolvatur in sponsalia; quod aliquibus placuit Doctoribus hac de re consultis ex Responso Bonifacii VIII. in C. Unic. §. 1. De Despons. Impub. in VI. Quam opinionem veram dicit S. Congregatio, ut clandestinitas non obstet, quin matrimonium per verba de praesenti contractum inter puberem et impuberem valeat. Quia tamen ius est interpretativum, tale matrimonium per verba de praesenti contractum esse tantum sponsalia per verba de futuro (dict. §. 1.); ergo sicut clandestinitas non obsesset validitati sponsaliorum, quae per puberes fuissent contracta, ut iam S. Congregatio declaravit, et nullum est dubium in hoc; ita nec obstabit validitati horum sponsaliorum inter puberem et impuberem contractorum.

(6) Regulas ad definiendum verborum sensum habes apud Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 1. n. 50.). Caeterum quando verba seu signa dubia adhuc maneant et aequivoca, ex communi Thh. sententia etiam sponsalia ut dubia haberi debent. Quo in casu

S. Alphonsus (lib. 6. n. 840.), allata eorum opinione, qui in favorem matrimonii inclinandum putant, cum Viva probabilius censet, *inclinandum esse in favorem libertatis.* Sed reipsa hic Doctores solum specie tenus dissentiunt; nam alii de sponsalibus *de praesenti* loquuntur, alii vero de sponsalibus *de futuro.* Hinc Diana (tom. 2. tr. 6. Res. 135. n. 4.) sic rem ex utriusque partis sensu componit: *Putaverim, faciendum esse discrimen inter sponsalia ac matrimonium; ita ut qui in dubio aequali dubitant, num matrimonium sit contractum, cogendi sint in utroque foro contrahentes, ne forte fiat iniuria sacramento per dissolutionem matrimonii: quando vero dubitatur, num sponsalia valida sint, in utroque foro iudicandos esse liberos; quia si quis tunc invitus cogetur, fieret ei iniuria per spoliationem libertatis, quam possidet.*

(7) Quaestio intelligi debet, an valida sint haec sponsalia *iure naturae.* In hoc enim duae sententiae differunt, quod alia (etiam S. Alphonso sane probabilior) contractum irritum dicat *iure naturae;*

QUAER. 2° *An valeant sponsalia ex metu levi inita?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia incutiens metum levem non censetur alteri gravem iniuriam inferre, siquidem hic metum talem facile contemnere potest, ac proinde censetur sponte voluisse iniuriam pati. Recole dicta de *Actibus humanis*, tom. I. n. 10. — S. Lig. ibid. — Lacroix, n. 105., etc. *Negant* tamen nonnulli, quia nemo tenetur iniuriam pati, nec proinde per iniuriam obligari potest (8).

alia vero validum dicat, sed rescindibilem ab eo, qui metum passus est: quocirca haec insuper necessario admittet, inde oriri *publicae honestatis* impedimentum; quod prior consequenter probabilius incurri negat.

(8) S. Alphonsus (lib. 6. n. 844. q. 2.) non negat, hanc quoque posteriorem sententiam esse probabilem; nec immerito eam ut probabilior alii habebunt. Res enim semper eo recidit, ut alter per iniuriam cogatur ad alterutrum, nempe aut ad malum aliquod, quodcumque illud sit, certo subeundum, aut ad admittendum contractum, quem alioqui nollet admittere. Atqui hoc naturali legi repugnat, quippe quae exigit, tum ut ius suum cuique sartum servetur, tum ut si forte laesum fuerit, in integrum denuo restituatur. Neque firma est oppositae sententiae ratio; falsum est enim, sponte iniuriam admitti, quando quis inique ad alterutram iniuriam subeundam necessario cogitur.

Pro eadem sententia facit ratio, qua S. Alphonsus (l. c. q. 3.) cum communi ac probabiliori DD. sententia probat, eum, qui levem quoque metum passus est, posse contractum rescindere: quia nempe *sicut hic* (scilicet iniustum metum incutiens) *tenetur relaxare fidem iniuste per talem metum extortam, ita metum passus potest fidem datam revocare.* Et sane, nisi abuti verbis velimus, nunquam validus dicit poterit contractus, qui nullam pariat obligationem; atqui nulla reipsa est dicenda obligatio, quam quis, ut in praesenti, pro lubitu potest

excutere; merito igitur contractus dici debet ipso iure naturae invalidus.

Neque cuiquam videatur perinde esse, sive haec sponsalia iure ipso invalida dicas, sive valida, sed rescindibilia ad arbitrium illius, qui metum passus fuerit. Hoc enim summi momenti intercedet discrimen, quod in postrema haec sententia *publice honestatis impedimentum* e contractu exsurgat, in priori vero nequaquam; cui cum sua negari non possit probabilitas, hinc probabile omnino erit, nullum impedimentum ex eo contractu oriri, atque adeo valide ac licite matrimonium contrahi ex regula generali, quam in casu dubii impedimenti iure ecclesiastico inducti ex communi DD. sententia tradi infra videbimus.

Dices, *haud recte asseri, S. Alphonsum non negare, hanc posteriorem sententiam esse probabilem.* Nam S. Alphonsus auctoritates huic opinioni faventes refert, quin de illius probabilitate ullum iudicium proferat. — *Resp.* 1° *Transeat Antecedens; Nego Consequentiam.* Ratio patet; quia qui nullum profert iudicium, hic neque affirmat, neque negat. Ergo verissimum est, S. Doctorem *non negare.* Cur vero transmissum sit *Antecedens*, ex dicendis patebit.

Contra *Notae* argumentum, quod *alter per iniuriam cogatur ad alterutrum*, obijcies, quod *ubi non adest nisi metus levis, ibi nec censetur (uti advertit S. Alphonsus) adesse veram iniuriam.* — *Resp.* Ego enimvero nescio, quomodo dicas, *S. Alphonsum adver-*

§37. — QUAER. 3° *An inter habentes impedimentum dirimens valida sint sponsalia sub conditione, si Papa dispensaverit?*

tisse, non adesse iniuriam! Nonne enim sunt S. Alphonsi haec verba (lib. 6. n. 844. q. 3.): *Sicut ille tenetur relaxare fidem iniuste per talem metum extortam, ita metum passus potest fidem datam revocare?* Numquid vero *fides iniuste extorta non est vera iniuria?*

An dices, quod iste metum passus non proprie dicitur cogi, cum facile possit huiusmodi metum depellere. Sed opus est distinctione: si per *eo depellere* intelligas *evitare*, Concedo; sed hoc est praeter, imo contra hypothesim, praesentem, qua statuitur, quempiam necessario alterutrum incommodum subire debere; unde *Nego suppositum*. Si vero per *eo depellere* intelligas *tolerare*, *Nego*, hunc non cogi; vere enim ille cogitur, cui ut invito necessitas alterutrum tolerandi seu patiendi imponitur, non secus ac viatori a latrone necessitas imponitur inevitabilis aut pecuniarum aut vitae patiendi iacturam.

Audi S. Thomam (In 4. dist. 29. q. 1. art. 1. O.): *Duplex est coactio. Una, quae facit necessitatem absolutam, et tale violentum dicitur a philosopho violentum simpliciter, ut cum quis alium corporaliter impellit ad motum. Alia, quae facit conditionatam necessitatem; et hanc vocat philosophus violentum mixtum... Et quia haec coactio fit ex hoc, quod timetur aliquod periculum imminens, ideo ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo.* Porro cum de metu in casu sit quaestio, facile profecto intelligitur, quo sensu vox coactio in Nota usurpetur.

Contra alterum Notae argumentum dices, abusum esse verborum. Nam eo ipso quod contractus est rescindibilis, non est invalidus: cum nemo id rescindat, quod non existit. Utique nun-

quam validus dici poterit contractus, qui nullam pariat obligationem; de contractu autem rescindibili dici nequit, quod nullam pariat obligationem, quin potius in utroque contrahente, ut ex supradictis constat, veram et naturalem obligationem parit.

Resp. Putaverim, neque levem neque non levem abusum verborum haberi in hisce, quae (De Iust. et Iur. disp. 22. n. 75.) scribit Lugo: *Suppono definitionem contractus onerosi... qui scilicet utrimque obligationem mutuam producit; quod si alterum solum obligat, iam ex ea parte deficit a vera ratione contractus, et est validus ex una solum parte. In tantum enim validus est, in quantum obligat; si ergo non utrimque obligat, non est utrimque validus.* Porro in praesenti non est quaestio, num obligetur is, qui metu extorsit fidem ab altero; consentiunt enim DD., hunc obligari; et sic concidit ratio eorum, qui ideo validos esse contendebant contractus metu extortos, ne ab obligatione liber haberetur ille, qui metum incusserat, aut alterum deceperat. Quaestio igitur est de eo, cui per metum consensus in contractum fuit extortus. Obligaturne iste ad matrimonium in casu contrahendum?

Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei. Ita Instit. lib. 3. tit. 14. Itaque adstringiturne iste necessitate contrahendi matrimonium? Et si etiam S. Alphonsus, hoc negat, quomodo dices, quod huiusmodi contractus in utroque contrahente veram ac naturalem parit obligationem? Caeterum, ut Lugo inquit, *contractus in tantum est validus, in quantum obligat.*

Eo ipso (inquires) quod contractus est rescindibilis, non est invalidus: cum nemo id rescindat, quod non existit.

Resp. Iuxta S. Lig. n. 859., et alios non paucos, licet sponsalia non valeant ante conditionem impletam, attamen, verificata conditione, valent

Resp. Rescissio contractus in casu non dicit ablationem obligationis, quae existat. Quo enim pacto in foro conscientiae quis posset tuta conscientia contractum rescindere, si aliqua existeret obligatio, qua ipse adstringeretur? Rescissio igitur contractus in foro conscientiae mere dicit declarationem voluntatis respicientis obligationem, qua ius naturae eum vi illius contractus non adstringit.

Atque ita ad argumentum, quo utebantur qui defendunt validitatem horum contractuum, propterea quod nempe in iure praecipitur eos esse rescindendos, bene respondet Molina (Tr. 2. disp. 326. n. 14.), opus non esse, ut iura intelligantur de rescindendo contractu per se valido, sed intelligenda potius de declaranda eorum invaliditate. Et sane, ut idem Molina observat, adeo per eiusmodi contractum non censetur dominium translatum, ut in iure (l. 9. §. 5. ff. Quod metus causa) expresse dicatur, laeso concedi actionem in rem, et rem ipsam esse in bonis eius, ita ut actio detur contra quoslibet, ad quos res illa pervenerit. Vid. etiam Voet lib. 4. tit. 2. n. 4. Et re quidem vera numquid iudices, cum rescindendum contractum edicunt, auferunt obligationem ullam iure naturae impositam, et non potius declarant nullam eiusmodi obligationem existere?

Caeterum facile apparet ratio, cur ita de hisce contractibus iura loquantur, quasi sint rescindendi. Nempe *fictione iuris*, ut notat idem Molina, censetur translatum dominium rei vi metus traditae, seu, ut melius dicamus, contractus semper validus praesumitur atque adeo onus probandi metum incussum in eum reicitur, qui metum passus est; et merito quidem, quia metus non praesumitur. At praesumptio nihil per se concludit, ac demum veritati nunquam non cedit.

Nunc vero reddenda ratio est, cur ab initio ad primam difficultatem responsum fuerit, *Transeat Antecedens*. Namque iam dictum est, rescissionem contractus supponere, nullam reipsa vi eiusdem contractus ortam esse in passo metum obligationem; atque inde repetendum, quod pro arbitrio is possit contractum rescindere. Concludendum idcirco cum Lugo: Ergo contractus non est validus. Quippe *contractus in tantum est validus, in quantum obligat.*

Porro S. Alphonsus quaerens (lib. 3. n. 718.), *utrum contractus ex metu levi initus sit rescindibilis arbitrio metum passi*, dicit expresse primam sententiam affirmare probabiliter. Quinimo licet hoc loco uti probabiliorem sectetur sententiam negantem, tamen cum Salmanticensibus excipit *contractum sponsalium*. Insuper (lib. 6. n. 844. q. 3.) quaerens, *An qui contraxit sponsalia ex metu levi dante causam contractui, possit illa in conscientia rescindere*, ait, *probabiliorem sibi videri sententiam affirmantem*. Ergo iuxta sententiam a S. Doctore probatam nulla ex parte metum passi supponitur orta obligatio. Atqui si nulla oritur obligatio, non potest ex ea parte dici validus contractus, quia totus valor seu vis contractus in eo residet, ut vinculum contrahenti necessarium iniciat, seu ut pariat obligationem. Ergo sententia S. Alphonsi eo demum adducit, ut haec sponsalia ex parte metum passi non valida dici possint. Ergo illud Antecedens, ubi dicebatur, S. Alphonsum nullum iudicium de ea sententia ferre, transmittendum potius, quam concedendum erat.

Et quidem ad maiorem quandam rei claritatem proderit inspexisse rationes, quas ad probandam maiorem probabilitatem utriusque praemissae suae sententiae